

LBRIS

We know
books

ARHIMANDRITUL ZAHARIA

RUGĂCIUNEA O NESFĂRȘITĂ ÎNFĂPTUIRE

MĂNĂSTIREA STAVROPIGHIE SFÂNTUL IOAN
BOTEZĂTORUL, ESSEX, ANGLIA

CUPRINS

Prolog	13
Rugăciunea, o nevoină mai presus de fire	17

TĂLCUIRI LA SCRIERILE SFINȚILOR
SILUAN ȘI SOFRONIE

Cel ce Îl iubește pe Dumnezeu se roagă Lui	33
Desăvârșirea duhovnicească prin harul rugăciunii	61
<i>Rugăciunea, împreună-lucrarea omului cu Dumnezeu</i>	
<i>pentru dobândirea asemănării cu El</i>	62
<i>Sfânta bucurie a rugăciunii</i>	72
<i>Diapazonul iubirii dumnezeiești</i>	74
<i>Cutremurul prorocesc în rugăciune</i>	76
<i>Alergând să-L prindem pe Cel de care am fost prinși ...</i>	81
<i>Alcătuirea duhovnicească a lucrătorului rugăciunii ...</i>	87
<i>Transformatorul dragostei</i>	91

<i>Cuvântul lui Dumnezeu – izvor de însuflare</i>	94
<i>Darul lui Dumnezeu nu se poate asemăna cu meșteșugirile oamenilor</i>	98
<i>Rugăciunea curată</i>	102
<i>Aripile rugăciunii</i>	104
<i>Rugăciunea – însoțirea și unirea lui Dumnezeu și a omului</i>	108
<i>Însușirile rugăciunii</i>	111
<i>Clătinări în lupta pentru desăvârșire</i>	113
<i>Rugăciunea și mediul înconjurător, văzut și nevăzut</i>	114
Tămăduirea și întregirea firii noastre în ardoarea rugăciunii	117
<i>Rugăciunea scoate la iveală dezbinarea duhului nostru</i>	117
<i>Pocăința și nașterea din nou</i>	127
<i>Să ne predăm darului lui Dumnezeu</i>	131
<i>Hristos – pildă de urmat în orice împrejurare</i>	132
<i>Îndreptățirea iubirii de sine – începutul morții.</i>	
<i>Osândirea de sine – începutul căii Domnului</i>	135
<i>Rugăciunea ipostatică pentru întreaga lume</i>	140
<i>„Bucurați-vă cu cei ce se bucură și plângeți cu cei ce plâng”</i>	145
<i>Prezentul, răstimpul de mare preț al mântuirii</i>	147

<i>Viața paradoxală și mai presus de fire a omului lui Dumnezeu</i>	151
<i>Vederea lui Dumnezeu omoară și învie</i>	157
<i>Zidirea fiilor lui Dumnezeu</i>	159
<i>Căci mulți sunt chemați, dar puțini aleși</i>	163
<i>Credințioșia prietenilor lui Dumnezeu</i>	167
<i>Calea cea îngustă</i>	169
<i>Poruncile sunt aspre, căci Cel care poruncește este Dumnezeu și El a rânduit un scop măreț pentru noi</i>	174
<i>Recunoștința pentru povățuirea duhovnicească a Părinților noștri</i>	176
<i>Căința pentru căderea de la viziunea duhovnicească</i>	179
<i>Prin pocăință adevărată, chiar și căderea poate deveni prilej pentru un mai mare har și o mai mare statornicie</i>	181
<i>În inima adâncă, omul devine stăpân pe firea sa</i>	183
Rugăciunea, bogăția vieții duhovnicești	187
<i>Temeliile rugăciunii</i>	187
<i>Certarea lui Dumnezeu ca și cadru al rugăciunii</i>	206
<i>Rugăciunea ca toiag pe calea Crucii</i>	217
<i>Rugăciunea ca pregătire pentru veșnicie</i>	227
<i>Cunoașterea lui Dumnezeu prin rugăciune și dragoste</i>	232
<i>Lărgirea inimii pricinuită de iubirea și cunoașterea lui Hristos</i>	238

Omul, lucrătorul asemănării sale cu Hristos	245
Psalmul 50 – un strigăt de pocăință	271
Rugăciunea lui Iisus	299
Epilog: „Cu noi este Dumnezeu”	325

PROLOG

„Pâine îngerească a mâncat omul”

(Ps. 77, 29)

Descoperirea dumnezeiască ni-L înfățișează pe Dumnezeu ca pe Făcătorul întregii lumi, Care prin puterea cuvântului Său „a zis și s-au făcut, a poruncit și s-au zidit”¹ toate. El l-a plăsmuit pe om cu o grijă deosebită, încununându-l cu slavă și cinste. I-a zidit inima în „chip unic”² și i-a dat putința să primească înlăuntrul său Ființa dumnezeiască.

Cinstea pe care Dumnezeu i-a dăruit-o făpturii Sale constă în faptul că omul poate deveni împreună-lucrător cu Ziditorul lui la dezvăluirea chipului dumnezeiesc în propria sa inimă, precum și în inimile fraților și surorilor lui. Actul prin excelență, prin care se vedește părtășia omului la lucrarea mântuirii sale, este rugăciunea.

Rugăciunea este o nesfârșită înfăptuire, cu mult mai presus decât orice artă sau știință. Adevărata rugăciune către adevăratul Dumnezeu este comuniune cu Duhul Domnului, Care „mijlocește” pentru noi cu „suspine negrăite”³.

1. Ps. 32, 9.

2. Cf. Ps. 32, 15.

3. Rom. 8, 26 (*Sfânta Scriptură* în traducerea IPS Bartolomeu Anania).

Această lucrare îngerească a rugăciunii se înfățișează uneori ca un avânt puternic al duhului, care străpunge cercul strâmt al materiei greoaie. Ea este trăită ca o lucrare dătătoare de desfătare atunci când, potrivit Sfântului Stareț Sofronie, „rugăciunea curge precum un șuvoi din adâncurile omului, astfel încât conținutul vieții lui se aseamănă cu un noian nemărginit de apă vie”⁴. În astfel de clipe, harul lui Dumnezeu se revarsă asupra omului ca un „belșug de viață”⁵ și devine „puterea celor neajutorați, înțelepciunea celor necărturari, bucurie neostoită, nădejde nemincinoasă”⁶.

Alteori, rugăciunea se vădește a fi o nevoiță dureroasă, chiar „sângeroasă”, mai ales atunci când este vorba de rugăciunea de mijlocire sau de cerere, căci după cum spune Sfântul Siluan, „a te ruga pentru lume înseamnă a-ți vărsa sângele”⁷. În această lucrare se ascunde însă o putere dătătoare de viață și o bucurie sfântă. Potrivit mărturiei Părinților noștri, atâta vreme cât flacăra rugăciunii arde încă pe pământ, deși nevăzută și nebănuită de majoritatea oamenilor, ea înrăurește pozitiv soarta întregii lumi.

„Chip și pildă” pentru lucrarea rugăciunii ne-a dat Hristos Însuși, Care „foarte de dimineață” Se retrăgea în locuri pustii și „Se ruga acolo singur”⁸.

4. Cf. Cuviosul Sofronie Athonitul, *Despre rugăciune*, trad. Ierom. Rafail Noica, Mănăstirea Stavropighie Sfântul Ioan Botezătorul, Essex, Marea Britanie, p. 93.

5. Cf. *Id.* 10, 10.

6. Arhimandritul Sofronie, *Taina vieții creștine*, trad. Ierom. Rafail Noica, Ed. Accent Print, Suceava, 2014, p. 111.

7. Cuviosul Sofronie Athonitul, *Cuviosul Siluan Athonitul*, trad. Ierom. Rafail Noica, Mănăstirea Stavropighie Sfântul Ioan Botezătorul, Essex, Marea Britanie, p. 49.

8. Cf. *Mc.* 1, 35.

În Evanghelia Lui cea veșnică, Domnul mărturisește că nu a venit pe pământ ca să slujească înșelătoarei păci a lumii acesteia, ci ca să aducă „săbie și dezbinări”⁹. Rugăciunea este unul dintre chipurile acestei „dezbinări” pe care Domnul a adus-o în lume, întrucât îl scoate și îl înalță pe lucrătorul ei din mulțimea zbuciumată, precum mama își ridică pruncul în brațe; ea îl desprinde de tumultul vieții de zi cu zi și de akedia lumii, care face ca dragostea să se răcească.

În nevoița rugăciunii, noi ne sânguim să ne unim cu ceea ce covârșește firea noastră zidită. Astfel, pentru lumea aceasta, rugăciunea este o lucrare „mai presus de fire” și de aceea tot ce este după fire se dovedește a fi o piedică în calea săvârșirii ei. Uneori, inima omului se usucă, strădania de a se întoarce către Dumnezeu în rugăciune devine anevoioasă, iar trupul stricăcios, neputincios a se înălța în tărâmul Duhului, se împotrivesc sau este biruit de istovire. Totuși, după cuvântul Sfântului Sofronie Athonitul, trebuie să ne îngrijim întotdeauna ca „slăbirea puterii rugăciunii să fie cât mai de scurtă durată”¹⁰.

Cel dintâi zidit a primit porunca de a lucra și de a păzi raiul în care l-a așezat Dumnezeu. Iar fiecare credincios care, prin harul rugăciunii, descoperă camera de taină a inimii adânci primește înlăuntrul său porunca nestrămutată de a lucra și păzi moștenirea dumnezeiască ce i-a fost încredințată. În această nevoiță ascetică, Dumnezeu ne-a dăruit ca „liman neînvinforat” experiența Părinților noștri.

9. Cf. *Mt.* 10, 34-36.

10. Cf. *Despre rugăciune*, p. 10.

S-a spus că cercetarea cuvântului lui Dumnezeu și al scrierilor patristice este în sine „jumătate de rugăciune”, în sensul că acest cuvânt aprinde în om dorința de rugăciune. De aceea, și noi primim cu adâncă recunoștință noua carte a Preacuviosului nostru Stareț, Arhimandritul Zaharia, ca pe „roua Duhului”, dorind cu smerenie ca lumina cuvintelor sale să devină pentru noi toți o stea călăuzitoare și ca Dumnezeuul nostru, Domnul a toată mângâierea, să-i răsplătească însutit Părintelui nostru pentru osteneala dragostei sale.

Starețul Mănăstirii Stavropighie Sfântul Ioan Botezătorul, Essex

†Arhimandritul Petru

Rugăciunea, o nevoie mai presus de fire

Rugăciunea este un dar de mare preț pe care Dumnezeu i l-a încredințat omului pentru a afla legătura cu El. Prin chemarea Numele Său, omul se poate apropia de Dumnezeu. Atunci când cheamă acest Nume cu credință, cu atenție și cu dragoste, el atrage suflarea Duhului Sfânt și înlăuntrul său viază prezența Domnului, care îl curățește, îl luminează și îl sfințește.

Apostolul Pavel vorbește despre energia prezenței dumnezeiești, referindu-se la a Doua Venire a lui Hristos: „Domnul Iisus îl va ucide pe cel fără de lege cu suflarea gurii Sale și-l va nimici cu strălucirea venirii Sale”¹. Adică, în ziua Judecării, prezența Domnului va fi atât de strălucitoare, de luminoasă și de puternică încât îl va arde pe cel rău și uneltirile lui. Mai mult, toate cele „făcute”, cele care pot fi clătinate și nu sunt dospite cu energia prezenței Sale, nu au ipostas veșnic și, prin urmare, vor fi mistuite de foc, vor dispărea. Domnul ne-a prevenit: „Încă o dată voi clătina nu numai pământul, ci și

1. Cf. 2 Tes. 2, 8.

S-a spus că cercetarea cuvântului lui Dumnezeu și al scrierilor patristice este în sine „jumătate de rugăciune”, în sensul că acest cuvânt aprinde în om dorința de rugăciune. De aceea, și noi primim cu adâncă recunoștință noua carte a Preacuviosului nostru Stareț, Arhimandritul Zaharia, ca pe „roua Duhului”, dorind cu smerenie ca lumina cuvintelor sale să devină pentru noi toți o stea călăuzitoare și ca Dumnezeuul nostru, Domnul a toată mângâierea, să-i răsplătească însutit Părintelui nostru pentru osteneala dragostei sale.

*Starețul Mănăstirii Stavropighie Sfântul Ioan Botezătorul, Essex
†Arhimandritul Petru*

Rugăciunea, o nevoiță mai presus de fire

Rugăciunea este un dar de mare preț pe care Dumnezeu i l-a încredințat omului pentru a afla legătura cu El. Prin chemarea Numele Său, omul se poate apropia de Dumnezeu. Atunci când cheamă acest Nume cu credință, cu atenție și cu dragoste, el atrage suflarea Duhului Sfânt și înlăuntrul său viază prezența Domnului, care îl curățește, îl luminează și îl sfințește.

Apostolul Pavel vorbește despre energia prezenței dumnezeiești, referindu-se la a Doua Venire a lui Hristos: „Domnul Iisus îl va ucide pe cel fără de lege cu suflarea gurii Sale și-l va nimici cu strălucirea venirii Sale”¹. Adică, în ziua Judecării, prezența Domnului va fi atât de strălucitoare, de luminoasă și de puternică încât îl va arde pe cel rău și uneltirile lui. Mai mult, toate cele „făcute”, cele care pot fi clătinate și nu sunt dospite cu energia prezenței Sale, nu au ipostas veșnic și, prin urmare, vor fi mistuite de foc, vor dispărea. Domnul ne-a prevenit: „Încă o dată voi clătina nu numai pământul, ci și

1. Cf. 2 Tes. 2, 8.

cerul”². Tot ceea ce nu este pecetluit cu harul Său va trece. Însă ceea ce poartă urmele sfințeniei Lui va rămâne în veac în Lumina strălucitoare a prezenței dumnezeiești.

De aceea, credinciosul se străduiește să se deprindă încă din această viață a petrece în chip vrednic de Dumnezeu în această prezență, ca să fie lămurit de șapte ori în focul ei și să fie în stare, în acea mare și slăvită Zi, să stea înaintea înfricoșatei slave a Domnului, fără a fi mistuit de ea. Sfântul Apostol Petru arată în chip limpede că, pentru ca omul să nu fie luat de șuvoiul râului de foc, trebuie să „umble întru viață sfântă și în cucernicie”³, adică să trăiască în chip bineplăcut lui Dumnezeu.

Când harul lui Dumnezeu este lucrător înlăuntrul lui, omul pătrunde cu întreaga sa ființă unită în această minunată prezență. Atunci, el se roagă în chip firesc cu tot cugetul și cu toată inima lui. Când patriarhul sau regele unei țări participă la un eveniment unde s-au adunat mulți oameni, aceștia nu pot uita nicio clipă cine este de față împreună cu ei. Privirea și gândul lor sunt ațintite asupra acestor persoane de vază. Același lucru se întâmplă și atunci când Domnul este de față. El robește numai-decât fiecare gând și simțământ al omului, iar rugăciunea neîmprăștiată încetează a mai fi o lucrare anevoioasă și împovărătoare. Căci dacă omul este adumbrit cu putere chiar și numai o dată de harul lui Dumnezeu și gustă din neprihănită iubire dumnezeiască, atunci rugăciunea nu doar curge cu ușurință, ci devine un imperativ al duhului

2. *Evr.* 12, 26; cf. *Ieș.* 18, 19; *Ps.* 67, 9; 113, 7.

3. Cf. 2 *Pet.* 3, 11.

său. El știe ce, sau mai degrabă, pe Cine să caute. Întrezărește chipul vieții celei adevărate. Inima i se lărgeste și se desfată de bucuria mântuirii.

Cu toate acestea, credincioșii mărturisesc adeseori că le este greu să se roage. Într-adevăr, Sfântul Ioan Scărarul spune că rugăciunea este o virtute „mai presus de fire”⁴. Asemeni tuturor darurilor bune ale lui Dumnezeu, ea covârșește firea omului. Sfântul Sofronie lămurește:

„Dacă în Actul facerii lumii dintru nimic Dumnezeu Făcătorul a gândit o altă esență în afara Sa, o oarecare altă fire, noi, în actul rugăciunii noastre, tindem a pătrunde în unirea cu ceea ce depășește firea noastră zidită. Prin urmare, rugăciunea este un act «mai presus de firea» lumii noastre. În măsura în care rugăciunea este o stare mai presus de fire, putem spune că în aceeași măsură tot ce este «al firii» i se împotrivesc”⁵.

Dumnezeu lucrează în inima omului și zămislește rugăciunea. Domnul este „Cel ce lucrează în el și ca să voiască și ca să săvârșească”⁶ rugăciunea; mai degrabă, El Însuși Se roagă înlăuntrul omului. Partea Sa este nesfârșit de mare. Totuși, dacă omul nu-și va împlini mica sa parte până la capăt, nu se va putea săvârși unirea dumnezeiască desăvârșită dintre el și Dumnezeu, împlinirea armonioasă a voilor și a vieților lor. Cuviosul Sofronie scrie:

4. Sfântul Ioan Scărarul, *Scara dumnezeiescului urcuș*, Cuvântul XVI, 42, în *Filocalia*, vol. 9, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMO, București, 2013, p. 386.

5. *Taina vieții creștine*, p. 107.

6. Cf. *Filip.* 2, 13.

„Trăim înconjurați de o lume fără rugăciune. Ne este cu neputință a birui prin propriile puteri influența impunătoare a acestei mase lipsite de Dumnezeu și duhovnicește inerte. [...] Chinuitor de îngreuietorie este lupta pentru rugăciune [...]; dar, de nu ne vom da bătăuți, va veni clipa când o rază a dumnezeieștii Lumini, lin dar puternic, va străpunge întunericul ce ne înfășoară, iar sufletul se va învăța a trăi creștinește”⁷.

Atunci când darurile dumnezeiești se revarsă din cer precum ploaia, omul trebuie să dea dovadă de mare trezvie pentru a le „prinde” și a nu pierde „vremea cercetării sale”⁸. De aceea Apostolul Pavel îl îndeamnă pe ucenicul său Timotei: „Cucerește viața veșnică”⁹.

Însă cum poate stăruia omul în nevoița rugăciunii în răstimpul când harul lui Dumnezeu se ascunde? Atunci este vremea să cadă înaintea Domnului cu smerenie și mărturisire, cu multe lacrimi, pentru ca în inima lui să se nască străpungerea. Începutul vieții în Hristos este taina spovedaniei, care este poarta prin care omul intră în minunata comuniune a sfinților.

Mai mult, credinciosul se mărturisește înaintea lui Dumnezeu în fiecare clipă, „cu timp și fără de timp”¹⁰. Se întoarce către El, pogorându-și mintea spre piept, și Îi mărturisește Domnului tocmai ceea ce vede înlăuntrul inimii – starea ticăloasă în care se află, întunecarea

7. *Taina vieții creștine*, p. 200.

8. Cf. *Lc.* 19, 44.

9. *1 Tim.* 6, 12.

10. *2 Tim.* 4, 2.

minții, povara grea care îi apasă sufletul: „Doamne, Tu îmi vezi starea suferindă. Mintea mea nu este în stare să petreacă întru pomenirea Numelui Tău celui sfânt, care este atât de mare și de minunat încât ar trebui să-mi robească întreaga ființă. Numele Tău, Doamne, este bunul cel mai mare, moștenirea cea mai de preț pe care ne-ai lăsat-o. Este lucrul cel mai dulce și mai plăcut minții și inimii. Este Numele mai presus de orice nume «întru care trebuie să ne mântuim»¹¹, iar eu îl nesocotesc, nu îmi aduc aminte de el și nu îl cinstesc.” Dar la această mărturisire el trebuie să adauge și osândirea de sine, zicând: „Doamne, eu sunt vinovat pentru starea de pustiire în care mă aflu. A mea este greșeala. Pricina nu este alta decât propria mea delăsare și nedreptate.”

Spovedania împletită cu osândirea de sine străpunge inima și îi pricinuieste o mică rană, și astfel se naște zdrobirea inimii. Această rană este de mare preț, pentru că atrage mintea împrăștiată și o silește să se întoarcă în inimă. Astfel, adunat în sine, omul începe să vorbească cu Dumnezeu, iar Domnul îi răspunde dăruindu-i din belșug harul Său. Pentru om, sigura cale de a afla desăvârșita adunare a minții, tămăduirea și întregia firii sale este să ia vina asupra lui. Numai osândindu-se pe sine și recunoscându-și greșeala, află sălașul odihnei lui Dumnezeu.

Din pricina căderii, puterile omului s-au dezbinat. De asemenea, s-a rupt legătura lui cu Dumnezeu și cu semenii săi. Însă, prin osândirea de sine, omul află tă-

11. *Fapte* 4, 12.